

บทที่ ๗ อุทกภัยและภัยพิบัติ

นายกิตติศักดิ์ บริบูรณ์เกษตร
กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

เนื่องด้วยภูมิประเทศของประเทศไทยอยู่บริเวณเขตร้อนประกอบด้วยมีลักษณะเป็นแหลมยื่นไปในทะเล ทางด้านทิศตะวันออกเป็นทะเลอ่าวไทย ทะเลจีนใต้ และมหาสมุทรแปซิฟิก ด้านทิศตะวันตกเป็นทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย ทำให้ในแต่ละปีประเทศไทยมักจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ๒ ลมมรสุม ได้แก่ ในช่วงฤดูฝน เริ่มตั้งแต่สัปดาห์ที่ ๓ ของเดือนพฤษภาคมถึงสัปดาห์ที่ ๓ ของเดือนตุลาคม กรมอุตุนิยมวิทยาจะประกาศให้ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นฤดูฝนและได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้เกิดฝนตกบริเวณภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก หากมีปริมาณน้ำฝนสะสมจำนวนมาก ก็จะทำให้เกิดอุทกภัย ได้แก่ น้ำท่วมฉับพลัน น้ำท่วมขัง น้ำล้นตลิ่ง น้ำป่าไหลหลาก น้ำไหลหลาก เกิดผลกระทบต่อประชาชน

ธรรมชาติของน้ำ ต้องการ ๒ อย่าง คือ (๑) ต้องการที่อยู่ และ (๒) ต้องการที่ไป ตามธรรมชาติ น้ำไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ น้ำจากภาคเหนือไหลลงสู่ภาคกลางเพื่อออกสู่ทะเล ในกรณีที่มีฝนตกหนักมาก ทำให้มีปริมาณน้ำฝนสะสมมาก แล้วทำให้เกิดอุทกภัยเกิดผลกระทบต่อประชาชน หน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๘ ดำเนินการในการจัดการสาธารณภัยตามวัฏจักรการจัดการสาธารณภัย โดยแบ่งเป็น ๓ ช่วงเวลา ได้แก่ ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย โดยมีรายละเอียดดังนี้ (๑) ก่อนเกิดภัย ทำการป้องกัน และลดผลกระทบ และเตรียมความพร้อม (๒) ขณะเกิดภัย รับมือ และจัดการภาวะฉุกเฉิน และ (๓) หลังเกิดภัย ทำการฟื้นฟูบูรณะ ในการจัดการสาธารณภัยของประเทศไทย แบ่งระดับความรุนแรง ของสาธารณภัยเป็น ๔ ระดับ ดังนี้ ระดับที่ ๑ สาธารณภัยขนาดเล็ก รับผิดชอบโดยผู้บริหารระดับท้องถิ่น และนายอำเภอ ระดับที่ ๒ สาธารณภัยขนาดกลาง รับผิดชอบโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ระดับที่ ๓ สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรงกว้างขวางหรือสาธารณภัยที่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญหรืออุปกรณ์พิเศษ รับผิดชอบ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ระดับที่ ๔ สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง รับผิดชอบ โดยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย

ในส่วนของการบริหารราชการแผ่นดิน แบ่งเป็น ๓ ส่วน ได้แก่

๑. ราชการส่วนกลาง ประกอบด้วย สำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงต่าง ๆ
๒. ราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัดและอำเภอ โดยมีจังหวัดทั้งสิ้น ๗๖ จังหวัด มีอำเภอทั้งสิ้น

๘๗๘ อำเภอ

๓. ราชการส่วนท้องถิ่น มี ๔ รูปแบบ ได้แก่ (๑) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (๒) เทศบาล (๓) องค์การบริหารส่วนตำบล และ (๔) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

เมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดเจ้าหน้าที่ พร้อมเครื่องจักรกลสาธารณภัย ยานพาหนะ ทำการเผชิญเหตุ ตามแผนปฏิบัติการฉุกเฉินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และรายงานให้นายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ รวมถึงร้องขอความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างเคียง หากไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ จะร้องขอความช่วยเหลือจากนายอำเภอ เพื่อส่งการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอสนับสนุนการปฏิบัติดังกล่าว และหากไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ นายอำเภอจะรายงานผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อขอรับการสนับสนุนการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ในจังหวัด เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติ แบบบูรณาการ ทั้งหน่วยงาน ภาครัฐ ฝ่ายพลเรือน ฝ่ายทหาร มูลนิธิ และองค์การสาธารณกุศล รายงานช่วยเหลือผู้ประสบภัย

ในกรณีที่เกิดสถานการณ์สาธารณภัย ผู้ว่าราชการจังหวัดจะรายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบ ผ่านกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อรับทราบ ติดตามสถานการณ์ และสามารถสนับสนุน ทรัพยากรในการเผชิญเหตุ และจัดการภาวะฉุกเฉินสำหรับสถานการณ์อุทกภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ในแต่ละปีมักจะสร้างความสูญเสีย ทั้งชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน และของรัฐ เป็นจำนวนมาก ดังนั้นหากทุกฝ่ายร่วมมือในการป้องกันและลดผลกระทบและเตรียมความพร้อมในช่วงก่อนเกิดภัยก็จะสามารถลดความสูญเสียดังกล่าว

ทั้งนี้ภาคประชาชนมีความสำคัญในการป้องกันและลดผลกระทบและการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดอุทกภัย โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้จัดทำโครงการการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในพื้นที่ ๗๖ จังหวัด เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงในพื้นที่เสี่ยงที่อาจเกิดสาธารณภัยคลื่น ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานภาครัฐก็ดำเนินการในการบูรณาการทั้งบุคลากร เครื่องจักรกลสาธารณภัย รวมถึงการบูรณาการในการจัดทำแผนเผชิญเหตุ และการฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแบบบูรณาการอีกด้วย ดังนั้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยจึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานราชการ ประชาชน สำหรับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในฐานะหน่วยงานกลางในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศจึงได้ดำเนินการจัดตั้งสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด และศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขตเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยตลอด ๒๔ ชั่วโมง หากประชาชนต้องการความช่วยเหลือ สามารถโทรศัพท์สายด่วนนิรภัยหมายเลข ๑๗๘๔